

Klimatlyft skolan

Så möter vi barns och ungas frågor, känslor och engagemang för klimatet.
En rapport från Våra barns klimat, april 2021.

Förord

Vi vet att barn och ungas psykiska hälsa påverkas av information om klimatet och att klimatrelaterad oro och ångest hos unga ökar. Den här rapporten beskriver hur klimatförändringarna behandlas i skolan och varför ett nationellt klimatlyft för lärare – blivande och nuvarande – är en nyckel till att möta de frågor, känslor och engagemang som barn och unga har för klimatet.

Vi vill att regeringen tar beslut om en nationell och departementsöverskridande storsatsning för att accelerera klimatarbetet på Sveriges skolor, med fokus på lärande, mående och engagemang för klimatet. Ett initiativ till detta bör tas av utbildningsminister Anna Ekström och miljö- och klimatminister Per Bolund.

Ett **klimatlyft** har också potential att inspirera internationellt, framför allt för att genomföra Parisavtalet (artikel 12 och Action for Climate Empowerment-agendan) och Agenda 2030 (delmål 4.7: Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap).

Den här rapporten riktar sig främst till politiker, tjänstemän och sakkunniga, men även till personer i olika roller inom kommun- och skolverksamheten samt organisationer som arbetar med *Lärande för hållbar utveckling* (LHU).

Startpunkten för arbetet var de frågor som vi i Våra barns klimat ställde oss under våren 2020: *Vad lär sig våra barn om klimatförändringarna i skolan? Hur tas deras känslor om hand i samband med undervisningen? Vilka strategier behövs för att barn och unga ska kunna känna hopp om framtiden, trots ett svårt läge?*

Det visade sig vara svårt att få svar på dessa frågor. I den här rapporten presenteras vår analys av de möjligheter och utmaningar som finns för att skolan bättre ska kunna möta barn och unga som växer upp i klimatförändringarnas tid samt våra ståndpunkter relaterat till detta.

Vårt svar, ett **klimatlyft** för lärare är inte hela lösningen, men en idé med stor potential att accelerera klimatarbetet på Sveriges skolor och positivt bidra till elevers lärande, mående och handlande vad gäller klimatet.

*/Marie Ljungberg och Frida Berry Eklund,
Våra barns klimat*

Notera gärna

Ordet "klimat" används i texten för att referera till klimatförändringarna och den globala uppvärmningen.

Ett klimatlyft bör prioritera lärare i grundskolan men kan även inkludera gymnasieskolan.

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Om barn och klimatförändringarna	6
2. Om barns klimatoro	8
3. Att hantera klimatoro hos barn och unga	10
4. Undervisning om klimatförändringarna	12
5. Vad är ett klimatlyft för lärare och varför är det viktigt?	14
6. Klimatlyft – mer än “bara” klimatförändringar	16
7. Skolans <u>möjligheter</u> för att bedriva undervisning om klimatförändringarna	18
8. Skolans <u>utmaningar</u> för att bedriva undervisning om klimatförändringarna	20
9. Internationella exempel på klimatfrågan i skolan	23
10. Mål, ramverk och lagstiftning	24
Avslutande ord	26
Om Våra barns klimat	27

Sammanfattning

Barn och unga påverkas redan i dag både fysiskt och psykiskt av klimatkrisen. I Sverige är det främst ungas psykiska hälsa och framtidstro som påverkas. Många unga känner oro för klimatförändringarna och framtiden – en del beskriver oron som panikartad och ständigt närvarande.

Nationella prov visar att unga kan mycket om klimatförändringarna och den globala uppvärmningen. Insikten om det allvarliga läget – i kombination med att de inte upplever att vuxna agerar tillräckligt kraftfullt – kan bidra till starka känslor hos unga, bland annat oro, ilska, frustration, sorg och besvikelse på vuxengenerationen som inte tagit sitt ansvar.

Vår analys av hur klimatförändringarna behandlas i skolvärlden kan summeras så här: På den positiva sidan finns ett tydligt stöd för ämnesövergripande hållbarhets- och klimatundervisning i skolverksamhetens styrdokument, samt gott om material och läromedel. Dessutom arbetar redan många skolor med frågorna, fast på olika sätt. Och goda exempel finns att lära av och skala upp. Exempelvis genomförde Göteborgsregionen 2020 ett uppskattat klimatlyft för skolledare, pedagoger och elever. I Nya Zeeland finns ett klimatprogram för fjärdeklassare där vetenskap, aktivism och känslöhantering står i centrum.

Trots detta kvarstår flera utmaningar. I dag har vi ingen gemensam bild av hur klimatundervisningen i svenska skolor genomförs i praktiken. Undersökningar i åldersgruppen 12–18 år, visar att oro för klimatet och bristande framtidstro växer, något som påverkar deras psykiska mående. Samtidigt saknas data och forskning om hur långt ner i åldrarna klimatoro går hos barn.

Skolan saknar vidare – så vitt vi erfar – kunskap och konkreta verktyg för att hantera de känslor hos unga som kan uppkomma i samband med klimat-

undervisningen. Det kan bland annat handla om oro, rädsla och hopplöshet. Här behöver lärarna stöd från både elevhälsa och skolledning, samt tid för kompetenshöjning om vad konkret som bidrar till minskad klimatångest och stärker välmående hos eleverna.

Vi vet att skolor i dag kämpar med många utmaningar, inte minst när det gäller att ge alla elever en likvärdig utbildning. Men samtidigt är elevernas kunskap, kompetens och motivation gällande miljö- och klimat av yttersta vikt för att vi ska lyckas med den enorma samhällsomställning vi står inför.

Vår utgångspunkt är att vi måste möjliggöra för *alla* lärare att undervisa om klimatet på ett åldersanpassat och vetenskapligt förankrat sätt, som samtidigt stärker barns och ungas framtidstro, påverkanskraft och engagemang.

Därför föreslår vi ett klimatlyft för alla Sveriges lärare – en nationell kompetenssatsning för att rusta lärare inom klimatområdet, med fokus på grundskolan.

I ett **klimatlyft** bör följande grundstenar ingå:

LÄRANDE. Se till att alla lärare får en god faktagrund att stå på gällande klimatförändringarna, den globala uppvärmningen och den ekologiska krisen, samt möjligheter till att uppdatera kunskaperna över tid.

MÅENDE. Rusta lärare för att lyfta fram och hantera barns och ungas känslor i samband med klimatundervisningen. Det är centralt för att skapa hopp, minska ensamhet och öka engagemanget.

HANDLING. Utbilda lärare i hur skolan kan ta ett helhetsgrepp om klimatet med kollektiv handling i centrum. Att agera tillsammans med andra kan skapa framtidstro och handlingskraft hos elever.

Fem skäl till varför vi måste genomföra ett klimatlyft

1. Forskning och undersökningar visar att oro för klimatet och bristande framtidstro är ett växande problem hos unga som påverkar deras psykiska mående. Lärare behöver därför verktyg för att hantera barn och ungas känslor i samband med undervisningen, samt konkreta strategier för hur de kan skapa mod, framtidstro, påverkanskraft och engagemang.
2. Det finns ett starkt stöd för ett klimatlyft från de 120 grundskollärare som svarat på vår Lärarbarometer, där nästan 9 av 10 stödjer en sådan satsning.
3. Det finns föregångare. Exempelvis gjordes 2014 ett nationellt läslyft och 2012–2016 ett matte-lyft. I Göteborgsregionen genomfördes 2020 ett uppskattat klimatlyft för skollärare, pedagoger och elever. Lärdomar från dessa satsningar bör ligga till grund för utformningen av ett klimatlyft för lärare.
4. Skolverket har redan nu ett uppdrag att stärka den ämnesövergripande undervisningen inom hållbar utveckling och har tagit fram utbildningsmoduler om hållbar utveckling, bland annat för skollärare. Här kan ett klimatlyft bli en spjutspetsatsning som kan bidra till att främja lärande om alla de globala målen.
5. Naturvårdsverket rekommenderar åtgärder för att rusta lärarna för att möta ungas engagemang i klimatfrågor, vilket lyfts i utredningen *Sveriges möjligheter och förutsättningar för genomförande av Parisavtalets artikel 12*.

Vad ger ett klimatlyft?

Ett klimatlyft kan bland annat bidra till förbättrad elevhälsa, minskad ensamhet och ett ökat kollektivt engagemang, något som även kan ha en positiv effekt på skolans demokratiuppdrag.

Det leder också till ökad kunskap, kompetens och motivation hos lärare gällande den senaste klimatforskningen, hur frågan kan behandlas ämnesövergripande, samt vilka verktyg som kan användas för att möta ungas känslor och engagemang för klimatet.

Till sist erbjuder ett klimatlyft också en unik möjlighet för Sverige att inspirera internationellt genom att genomföra en satsning som bidrar både till Parisavtalet (artikel 12 och Action for Climate Empowerment-agendan) och Agenda 2030 (delmål 4.7: Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap).

1. Om barn och klimatförändringarna

Barnkonventionen slår fast att alla barn har rätt till liv, hälsa och utveckling. En frisk planet är en förutsättning för att våra barn ska kunna leva fullgoda liv. Men genom att vi inte agerar tillräckligt kraftfullt för att undvika skenande klimatförändringar, underminerar vi barns rättigheter och riskerar att lämna över en planet präglad av en djup ekologisk kris.

Om vi inte når Parisavtalets mål kommer det att påverka möjligheten till livsmedelsförsörjning för stora delar av mänskligheten. Riskerna för extremväder, nya smittor, sjukdomar och ökad migration kommer att öka. Detta leder med stor sannolikhet i sin tur till internationell politisk och ekonomisk instabilitet. Riskerna för mänskligheten får inte underskattas.

De närmsta åren är avgörande för hur framtiden kommer att bli. Och oavsett om vi stoppar alla utsläpp i dag, kommer klimatet att fortsätta att förändras under många år, på grund av fördröjningseffekter i systemet. Det måste vi förbereda både oss själva och våra barn och unga på.

Dagens samlade politik räcker inte på långa vägar till för att möta hotet, utan bedöms ta oss mot en värld med över tre graders global upphettning inom våra barns livstid.¹ En sådan värld är ofattbar och en orimlig börda att lämna över till våra barn.

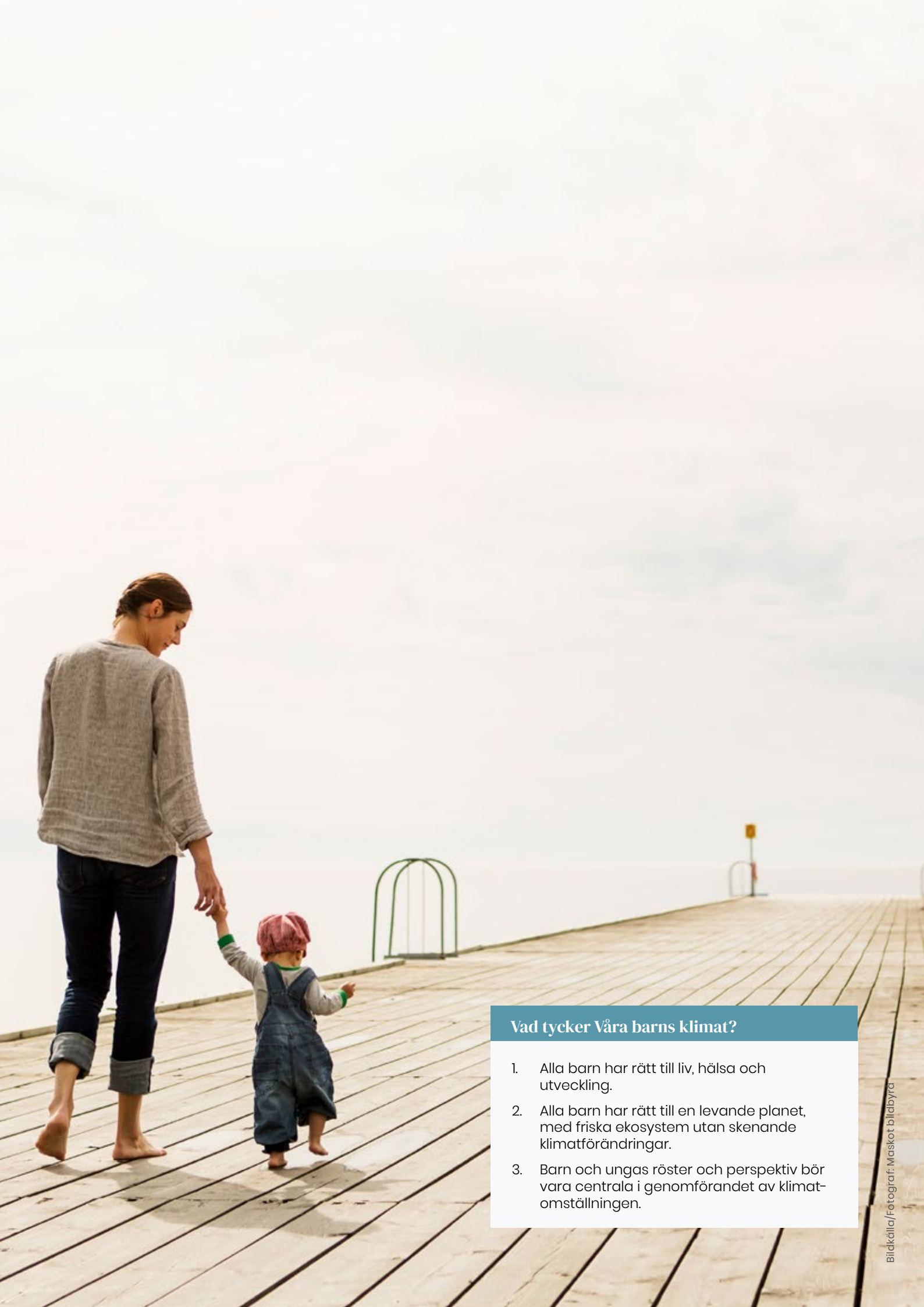
Barn påverkas först och värst

Barn som lever i utsatthet och på sårbara platser i världen påverkas redan i dag först och värst av klimatförändringarna, bland annat genom fler och intensivare extrema väderhändelser och efterföljande svält och fattigdom. Många förlorar sina liv på grund av luftföroreningar från lokal fossil förbränning. Värmeböljor påverkar gravida kvinnor och spädbarn hårt.

I Sverige påverkas barns lungor och hjärnor av lokala utsläpp av luftföroreningar, bilavgaser, däckpartiklar och även dålig luft som blåser in från andra länder. Riskerna för skogsbränder, vattenbrist och översvämningar ökar, och i alla dessa fall är barn extra sårbara. Längre pollenssäsonger påverkar förekomsten av pollenallergi och barnastma. Riskerna för barns liv, hälsa och utveckling är stora, och de ökar.

Barn påverkas också psykologiskt av klimatkrisen. Det kan handla om trauman och familjer som slås sönder i väderkatastrofernas spår, men det gäller också information om klimatet och insikten om det allvarliga läget som kan skapa oro, ångest och starka känslor av hopplöshet hos unga. Att inte känna hopp inför framtiden påverkar i sin tur barnens förutsättningar att klara skolan, vilket är den viktigaste skyddsfaktorn mot socialt utanförskap, kriminalitet, missbruk och andra sociala problem.

¹ United Nations Environment Programme (2020). *Emissions Gap Report 2020*. Nairobi. <https://www.unenvironment.org/emissions-gap-report-2020> (Hämtad 2021-03-22)

Vad tycker Våra barns klimat?

1. Alla barn har rätt till liv, hälsa och utveckling.
2. Alla barn har rätt till en levande planet, med friska ekosystem utan skenande klimatförändringar.
3. Barn och ungas röster och perspektiv bör vara centrala i genomförandet av klimat-omställningen.

2. Om barns klimatoro

Barn och unga har tillgång till mycket information om klimatkrisen, framför allt via skolan, men också genom sociala och traditionella medier. Nationella prov i geografi visar också att svenska barn och unga kan mycket om klimatet.

Men en ökad kunskap om klimatet – samtidigt som unga inte ser att vuxna runt dem agerar tillräckligt för att stävja hotet – kan skapa starka känslor, exempelvis frustration, rädsla och oro. Kunskapen om hotet matchar helt enkelt inte responsen som unga ser omkring sig och det påverkar deras psykiska mående. Flera alarmerande rapporter visar nu att barns klimatoro och klimatångest ökar.

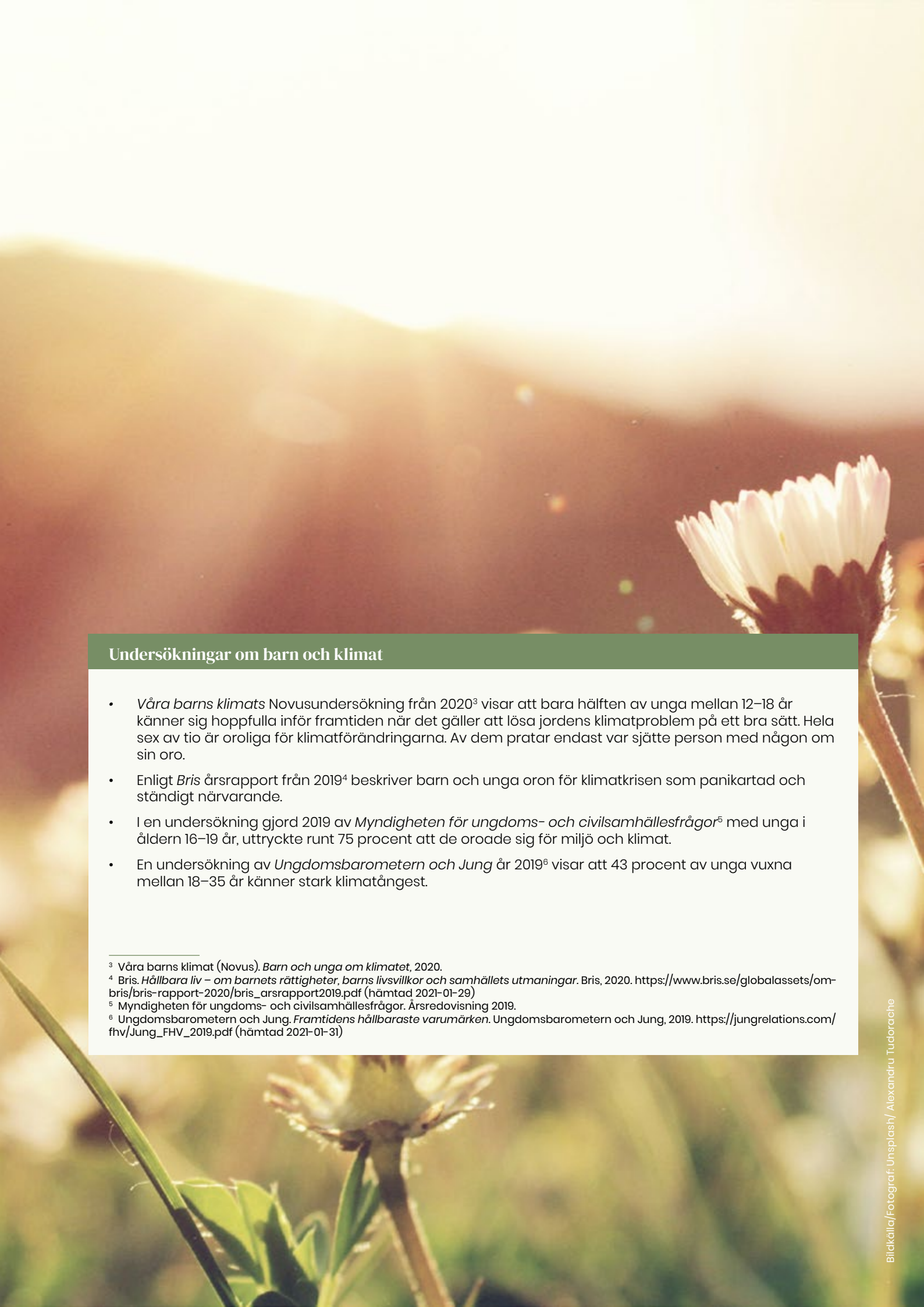
Även vetenskaplig forskning visar på samma resultat. En avhandling av Kajsa Kramming vid Uppsala universitet, baserad på samtal med 343 gymnasieungdomar målar upp en mörk framtidssyn där miljökollaps sågs som oundvikligt. Samtidigt kände sig de intervjuade ungdomarna oförmögna att påverka för att förändra utvecklingen.²

Sammantaget visar både forskning och undersökningar att barn och unga bär på känslor av oro, brist på framtidstro och besvikelse på vuxna som inte tagit sitt ansvar. Dessutom upplever de en frustration över att inte bli tagna på allvar. Skolstrejk för klimatet och Fridays For Future-rörelsen, med Greta Thunberg i spetsen, kan ses som ett uttryck för denna frustration.

“Min avhandling Miljökollaps eller hållbar framtid? visar att unga ser dystert på framtiden. De upplever dubbla verkligheter där konsumtionssamhället och risker om miljökollaps existerar sida vid sida.”

Kajsa Kramming, miljögeograf, Uppsala universitet

² Kramming, Kajsa. *Miljökollaps eller hållbar framtid? Hur gymnasieungdomar uttrycker sig om miljöfrågor*. Uppsala universitet, 2017.

Undersökningar om barn och klimat

- *Våra barns klimats* Novusundersökning från 2020³ visar att bara hälften av unga mellan 12–18 år känner sig hoppfulla inför framtiden när det gäller att lösa jordens klimatproblem på ett bra sätt. Hela sex av tio är oroliga för klimatförändringarna. Av dem pratar endast var sjätte person med någon om sin oro.
- Enligt *Bris* årsrapport från 2019⁴ beskriver barn och unga oron för klimatkrisen som panikartad och ständigt närvarande.
- I en undersökning gjord 2019 av *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*⁵ med unga i åldern 16–19 år, uttryckte runt 75 procent att de oroade sig för miljö och klimat.
- En undersökning av *Ungdomsbarometern och Jung* år 2019⁶ visar att 43 procent av unga vuxna mellan 18–35 år känner stark klimatångest.

³ *Våra barns klimat* (Novus). *Barn och unga om klimatet*, 2020.

⁴ *Bris. Hållbara liv – om barnets rättigheter, barns livsvillkor och samhällets utmaningar*. Bris, 2020. https://www.bris.se/globalassets/om-bris/bris-rapport-2020/bris_arsrapport2019.pdf (hämtad 2021-01-29)

⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Årsredovisning 2019.

⁶ *Ungdomsbarometern och Jung. Framtidens hållbaraste varumärken*. Ungdomsbarometern och Jung, 2019. https://jungrelations.com/fhv/Jung_FHV_2019.pdf (hämtad 2021-01-31)

3. Att hantera klimatoro hos barn och unga

Lösningen på klimatkrisen är densamma som lösningen på hur vi hjälper barn och unga att hantera information om klimatförändringarna: Vuxna måste visa att vi har förstått allvaret i situationen och att vi agerar kraftfullt för att möta hotet mot deras framtid. Vårt budskap här är tydligt: Det är vuxnas ansvar att lösa klimatkrisen, inte barnens. Men vi måste också hjälpa våra barn att hantera information om den allvarliga situation som planeten och vi befinner oss i.

Det första verktyget vi behöver är mod att våga prata med barn och ungdomar om klimatet. Att undvika dessa samtal – om ett ämne som kan vara mycket skrämmande – kan bidra till att barn och unga känner sig ensamma med sina tankar och funderingar om klimatet och framtiden. Det skriver Frida Berry Eklund i boken, *Prata med barn om klimatet*⁷. Hon menar att oro för klimatet både bör bejakas – för det är en rimlig respons på hotet – men också tas på allvar när det gäller barns psykiska mående. Vuxna måste normalisera klimatsamtalen både hemma, i skolan och i den samhälleliga debatten i stort.

Det andra verktyget vi behöver är känslöshandtering. Att hjälpa barn och unga sätta ord på sina känslor när vi pratar om klimatet är en nyckel till att minska ensamhet, stärka motståndskraften mot känslor som exempelvis hopplöshet och att öka det kollektiva engagemanget. Det är också viktigt att förstå hur unga känner för att kunna synliggöra känslor som kan

påverka unga negativt. Vissa känslor ska vi också se upp med, exempelvis hopplöshet, maktlöshet och brist på framtidstro. Andra känslor kan vara jobbiga att hantera, men bär samtidigt på möjligheten att stärka engagemanget. Exempelvis är oro för klimatet ett tecken på att vi förstått allvaret och ökar chansen att vi agerar.

Det tredje verktyget är att möjliggöra för de barn och unga som vill att engagera sig för klimatet. Att engagera sig i lösningarna tillsammans med andra är ett bra sätt att hantera oro för klimatet. Här behöver vi bli bättre på att hjälpa barn hitta fler vägar till klimatengagemang, bortom individuella beteendeförändringar, konsumtionsval och skolstrejker. Att exempelvis bidra till den lokala klimatomställningen, där chansen att påverka är högre än på global nivå, kan ge engagemanget en positiv skjuts. Dessutom bygger barn och unga viktiga kompetenser som kommer att behövas i en klimatiförändrad framtid, där lokal samverkan, flexibilitet och samarbete blir än viktigare.

“Det alla vuxna kan sätta igång med redan i dag, är att läsa på själv om klimatkrisen och dess konsekvenser. Fundera över vilka känslor som uppstår hos dig själv. Fråga sedan ditt barn vad de vet om klimatet. Svaret kommer att ge dig ledtrådar till om ditt barn är oroligt eller hanterar frågan bra.”

Frida Berry Eklund, författare och talesperson för Våra barns klimat

⁷ Berry Eklund, Frida. *Prata med barn om klimatet*. Stockholm: Natur och Kultur, 2020.

Om känslohantering i skolan

Skolan är barn och ungas viktigaste plattform för att få kvalitetssäkrad och faktagrundad kunskap om klimatförändringarna. Men det handlar inte bara om kunskaper och kompetenser, utan också om de känslor som kan uppstå hos barn och unga när de lär sig om klimatkrisen och dess betydelse för deras framtid. Känslor är starkt kopplade till motivation.

Maria Ojala vid Örebro universitet har länge forskat om barns perspektiv på klimatet. Hennes forskning visar att barn och unga behöver se att det finns vuxna som bekämpar klimatförändringarna. För att hantera oro är det bra att få förståelse för vad man som medborgare faktiskt kan göra för att påverka, exempelvis genom att vara en del av ett kollektivt engagemang.

Hon pekar också på vikten av att hjälpa barn och unga hantera de känslor som kan uppstå i samband med klimatundervisningen i skolan, så kallad "kritisk känslokompetens". Det bör vara en del av lärarens viktiga uppdrag att hjälpa elever att hantera klimatrelaterade känslor, menar Ojala.⁸

Det finns alltså stöd i forskningen för att lärare bör göra plats för unga att uttrycka känslor i samband med undervisningen. Klimatförändringarna är ett komplext problem med många dimensioner. Det handlar bland annat om de politiska, ekonomiska, sociala och existentiella aspekterna som kan väcka många frågor och funderingar hos unga. Känslor som oro, ilska och frustration är vanliga – och kan vara svåra för både föräldrar och unga att hantera – men betyder också att unga förstått utmaningen vi står inför.

Ojala skriver:

Oro kan därför ses som ett första steg till ett mer utökat samhällsintresse. Detta är ytterligare en anledning till att fokus inte bör vara på att göra sig av med oro och andra

"Skolan måste få verktyg för att hantera elevers känslor kring klimatkrisen och ta tillvara på ungas engagemang bortom enskilda handlingar. Att agera tillsammans för att påverka klimatagendan är en nyckel för barn och ungas känslohantering och resiliens."

Kata Nylén, Klimatpsykologerna

negativa känslor i en klassrumssituation. Istället gäller det att hjälpa unga att möta sin oro och hantera den på ett konstruktivt vis, att visa på hur de kan möta sin oro, lära något av den, och att använda den som grund för kritiska diskussioner och i förlängningen kanske också konstruktivt handlande. Men det är också viktigt att vara medveten om att negativa känslor ibland kan vara svåra att bära och konfrontera och att människor hanterar dem på olika sätt.⁹

Att väva in känslohantering i klimatundervisningen betyder självklart inte att lärare ska behöva bli fullfjädrade "klassrumspsykologer". Däremot kan undervisning om klimatkrisen väcka existentiella frågor och djupa känslor hos eleverna på ett annat sätt än många andra ämnen gör. Ett klimatlyft bör därför innehålla konkreta verktyg för känslohantering, exempelvis för att hjälpa lärare identifiera särskilt problematiska känslor och få verktyg att hantera dessa.

Vad tycker Våra barns klimat?

1. Det är vuxnas ansvar att både agera för att lösa klimatkrisen, men också att stötta klimatoroliga barn och unga.
2. Alla barn och unga har rätt att få stöd att hantera kunskap om klimatförändringarna.
3. Alla barn och unga har rätt att få sina röster hörda och sina tankar och känslor tagna på allvar.

⁸ Ojala, M. (2020). *Safe spaces or a pedagogy of discomfort? Senior high-school teachers' meta-emotion philosophies and climate change*. Taylor & Francis Group, LLC, 2020. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00958964.2020.1845589?scroll=top&needAccess=true> (Hämtad 2021-02-10)

⁹ Ojala, M. (2019). *Känslor, värden och utbildning för en hållbar framtid: Att främja en kritisk känslokompetens i klimatundervisning*. Acta Didactica Norge. <https://doi.org/10.5617/adno.6440> (Hämtad 2021-03-22)

4. Undervisning om klimatförändringarna

Sverige har under många år arbetat för att integrera hållbarhet i den pedagogiska verksamheten och undervisningen. Hållbarhet finns tydligt inskrivet i läro-, kurs- och ämnesplanerna.

Hållbar utveckling handlar om frågor som rör värderingar, moral, mänskliga rättigheter, demokrati, delaktighet, jämställdhet, etnicitet, makt, samhälleliga intressekonflikter och vår relation till naturen. *Hur* dessa frågor behandlas och integreras i den pedagogiska verksamheten och undervisningen är vad begreppet *Lärande för hållbar utveckling* (LHU) handlar om. Skolverket beskriver att lärande för hållbar utveckling innebär undervisning som karaktäriseras av:

- demokratiska arbetssätt
- kritiska förhållningssätt
- ämnesövergripande samarbeten
- mångfald av pedagogiska metoder
- delaktighet och inflytande från eleverna¹⁰

Men trots att hållbarhetsagendan är något som alla

skolor ska arbeta med, går det i dag inte att säga *vad* barn och unga lär sig om just klimatförändringarna, samt *när* och *hur*, eftersom det inte följs upp.

Miljögeografen Kajsa Kramming uppger att ungas kunskaper om klimatkrisen kan undersökas genom de nationella prov i geografi som ges i åk 9. I proven syns att ungdomar har goda kunskaper om klimatkrisen men att kunskapsnivån skiljer sig mellan olika skolor och klasser.¹¹

Det är rimligt att anta att omfattningen och innehållet i elevernas klimatundervisning beror mycket på den enskilda lärarens tid, intresse, engagemang, stöd från skolledningen och kunskapsnivå, samt vilka läromedel den enskilde läraren använder.

Enligt Våra barns klimats Novusundersökning¹² finns ett tydligt stöd hos unga för en klimatundervisning i framkant. Samtidigt finns tecken på att många unga anser att individen bär ett stort ansvar, både när det gäller att lösa klimatkrisen och när det gäller vad unga själva kan tänka sig att göra för klimatet – något som kan bidra till att skapa ökad oro men också en känsla av skuld och ansvar.

¹⁰ Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/utmarkelsen-skola-for-hallbar-utveckling#h-Vadarhallbarutveckling> (Hämtad 2021-02-12)

¹¹ Kramming, Kajsa; provkonstruktör geografi och miljögeograf. Intervju: Kajsa Kramming, 2020-05-29.

¹² Våra barns klimat (Novus). *Barn och unga om klimatet*, 2020.

Vad tycker Våra barns klimat?

1. Alla elever har rätt till faktabaserad och ämnesövergripande kunskap om klimatförändringarna.
2. Lärare spelar en nyckelroll i att hjälpa elever att hantera kunskap om klimatet och möjliggöra engagemang.
3. Skolans klimatundervisning bör innefatta känslohantering och ett ökat fokus på kollektiva lösningar bortom individuella konsumentval.

Uppfattningen om skolans roll kopplat till klimatförändringarna

Några resultat från Novusundersökningen *Barn och unga om klimatet, delrapport 2* (2020) om hur barn och unga uppfattar skolans roll kopplat till klimatförändringarna.¹³

- Åtta av tio unga tycker att det är viktigt att skolan undervisar om klimat och miljö. De unga som känner oro och bristande hopp tycker det är ännu viktigare att skolan undervisar i dessa frågor.
- Hälften av de svarande uppger att de främst fått information om klimat och miljö från skolan, där medier, vänner och vårdnadshavare kommer längre ner på listan.
- Individens roll tar stor plats i ungas medvetande, vilket kan tänkas ha kopplingar till *hur* skolan undervisar om klimatet. På frågan om vem som bär det största ansvaret för att minska klimatförändringarna och miljöproblemen i Sverige är det jämt mellan politiker (34 procent) och individen (33 procent). På flervalsfrågan om vilka saker unga kan tänka sig att förändra i sitt dagliga liv för att försöka påverka positivt i klimatfrågan, ligger individuella beteendeförändringar högst på listan (61 procent kan tänka sig att förändra vissa saker i sitt vardagsliv) medan endast 12 procent skulle vara villiga att engagera sig i en miljöorganisation eller klimatgrupp.

¹³ Våra barns klimat (Novus). *Barn och unga om klimatet*, 2020.

5. Vad är ett klimatlyft för lärare och varför är det viktigt?

Skolverksamheten måste ta ett helhetsgrepp om klimatförändringarna bortom undervisning om frågan. Att skolan tar klimatutmaningen på allvar är nämligen en nyckel till att skapa hopp, mod och framtidstro hos unga. Elever behöver rätt kunskap, kompetens och motivation för att bidra till ett hållbart samhälle, men också rätt verktyg för att hantera känslor som kan uppstå i samband med klimatundervisningen.

Därför föreslår vi en **nationell storsatsning på kompetensutveckling för alla nuvarande och blivande lärare – ett klimatlyft**. Satsningen syftar till att ge lärare de verktyg de behöver för att möta elevernas frågor, känslor och engagemang för klimatet.

Följande grundstenar bör ingå i ett klimatlyft:

 LÄRANDE. Se till att alla lärare får en god faktagrund att stå på gällande klimatförändringarna, den globala uppvärmningen och den ekologiska krisen samt möjligheter till att uppdatera kunskaperna över tid.

 MÅENDE. Rusta lärare för att lyfta fram och hantera barns och ungas känslor i samband med klimatundervisningen. Det är centralt för att skapa hopp, minska ensamhet och öka engagemanget.

 HANDLING. Utbilda lärare i hur skolan kan ta ett helhetsgrepp om klimatet med kollektiv handling i centrum. Att agera tillsammans med andra kan skapa framtidstro och handlingskraft hos elever.

Ett klimatlyft för alla Sveriges blivande och nuvarande lärare bör utgöra en central del i Sveriges framtida strategi för genomförandet av artikel 12 i Parisavtalet, en strategi som i skrivande stund diskuteras av regeringen.

Ett beslut om ett nationellt klimatlyft bör tas av regeringen, på initiativ av utbildningsminister Anna Ekström och miljö- och klimatminister Per Bolund, samt och kommuniceras brett inför klimattoppmötet COP26 i Glasgow. Målet är att accelerera klimatarbetet på Sveriges skolor, med fokus på lärande, mående och engagemang för klimatet.

Om artikel 12

Artikel 12 i Parisavtalet handlar dels om att *stärka utbildning och praktiskt lärande om klimatfrågor*, och dels om *allmänhetens medvetenhet, delaktighet och tillgång till information om klimat samt internationellt samarbete*. Artikel 12 är ett sätt att uppnå Parisavtalet i sin helhet.

Stöd finns hos lärare

Det finns stöd hos lärare för ett klimatlyft. I augusti–september 2020 genomförde Våra barns klimat en egen undersökning, *Lärarybarometern om klimatförändringarna*, bland 120 grundskollärare med syftet att undersöka hur lärarna själva upplever att FN:s globala mål 13: *Bekämpa klimatförändringarna*, behandlas i skolan och vilka möjligheter som finns att stärka arbetet. Den visar att nära 90 procent av de svarande anger att de är engagerade i klimatfrågan och lika många stöder idén om ett nationellt klimatlyft för lärare.¹⁴

Inspiration på området finns

1. **Matematik- och läslyft.** Från 2012 till 2016 genomfördes Matematiklyftet, och 2014 startades Läslyftet. Båda insatserna leddes av Skolverket, på uppdrag av regeringen, och syftade till att kompetensutveckla lärare, pedagoger och rektorer för att hjälpa elever från förskola till gymnasiet att förbättra sin inläring och prestationer.
2. **Göteborgsregionens klimatlyft.** Under 2020 har Göteborgsregionen genomfört ett klimatlyft för skollära, pedagoger och elever inom de globala målen, med fokus på klimatfrågan. I programmet har föreläsningar om klimatkunskap, klimatpsykologi och samhällets arbete med klimatomställning ingått, samt goda exempel på hur skolor kan jobba med hållbar utveckling.¹⁵
3. **Skolverkets moduler om hållbar utveckling.** Modulerna finns tillgängliga på Lärportalen för lärare och skollära som vill kompetensutveckla sig på området. Skolverket har även annat kompetensutvecklingsmaterial för förskola och förskoleklass.

¹⁴ Våra barns klimat. *Lärarybarometern om klimatförändringarna* 2020.

¹⁵ Göteborgsregionen. Göteborgsregionens klimatlyft. <https://goteborgsregionen.se/GR/toppmenyn/detta-jobbar-gr-med/skola-utbildning/miljo-och-hallbar-utveckling/goteborgsregionens-klimatlyft.html> (Hämtad 2021-03-22)

Vad tycker Våra barns klimat?

1. Ett klimatlyft kan bidra till förbättrad psykisk hälsa hos barn och unga som är oroliga för klimatförändringarna.
2. Ett klimatlyft ger lärare verktyg att hantera barn och ungas frågor, känslor och engagemang för klimatet.
3. Sverige bör inkludera ett nationellt klimatlyft för lärare i den kommande strategin för genomförande av artikel 12 i Parisavtalet.

6. Klimatlyft – mer än “bara” klimatförändringar

Vi ser Agenda 2030:s mål 13 – ”Bekämpa klimatförändringarna” – som en så kallad “spjutspetsfråga”, där ett tydligt fokus kan bidra till att lyfta hela hållbarhetsagendan. Namnet *klimatlyft* är ett begrepp som innefattar de ekologiska (planetära) förutsättningar som måste säkerställas för att mänskligheten ska kunna uppnå liv, hälsa och utveckling. Kopplat till mål 13 faller andra miljörelaterade frågor in, som exempelvis biologisk mångfald, miljögifter, cirkulär ekonomi och hantering av naturresurser.

Vi ser flera skäl till varför skolan bör fokusera på just mål 13, bekämpa klimatförändringarna:

- Det är av akut vikt att de elever med bristande framtidsstro och psykisk ohälsa på grund av klimatförändringarna får uppleva hopp, får hanterbar information om klimatkrisen och ett bemötande som inspirerar till och möjliggör lärande och engagemang. Genom att möta barns intresse och oro där de är, kan vi också öka intresset för hållbarhetsfrågor överlag.
- Klimatförändringarna är en av två så kallade “core boundaries”, som beskrivits av bland annat Johan Rockströms arbete med planetära gränser.¹⁶ Tillsammans med hotet för biologisk mångfald (mål 15), utgör klimatkrisen ett så tydligt och *akut* hot mot hela mänsklighetens existens att extra uppmärksamhet kring denna fråga i skolans värld är helt nödvändig. Att rustas för en klimatförändrad värld är en nödvändighet och en rättighet för alla elever.
- Att tydligt konkretisera och zooma in på mål 13, kan bidra till att ge lärare ökad kunskap, rätt kompetens och ökad motivation för en av de viktigaste frågorna i hållbarhetsagendan. Fokus på klimatet kan också bli en väg in till övriga globala mål för elever. Dessutom är klimatet en utmärkt fråga för att bedriva ämnesövergripande undervisning då dess komplexitet speglar och berör hela samhället och biosfären.

¹⁶ Rockström, Johan et al. *Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet*. Stockholm resilience centre, 2015. <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html> (Hämtad 2021-02-12)

7. Skolans möjligheter för att undervisa om klimatförändringarna

Vår analys visar att det finns många möjligheter för skolan att lyfta fram klimatet ytterligare inom både verksamhet och undervisning. Här följer några av dessa möjligheter.

1. Lärande för hållbar utveckling inskrivet i styrdokument

Att undervisa om klimatet är inget nytt. Det finns många skrivningar om vikten av hållbar utveckling, där klimatet är en central del, i skolans styrdokument. I läroplanens (Lgr 11) första kapitel om skolans värdegrund och uppdrag står till exempel att läsa:

Genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.¹⁷

Det finns dessutom mer konkreta beskrivningar vad gäller undervisning i hållbar utveckling i olika ämnens kursplaner. Några exempel på ämnen där undervisning i hållbar utveckling och klimatkrisen ingår är geografi, hem- och konsumentkunskap

och naturorienterade ämnen. Från och med höstterminen 2022 kommer reviderade kursplaner för grundskolan. Generellt läggs mer fokus på fakta och kunskaper, och i ämnet geografi kommer klimatfrågan att ges ett större utrymme.¹⁸

2. Stort intresse och engagemang för klimatet hos elever

Det finns ett stort intresse för klimatfrågan hos unga. Den så kallade "Greta-effekten" har bidragit till en våg av internationell ungdomsaktivism för klimatet. Det finns tecken på att den maktlöshet som tidigare beskrivits i bland annat Kajsa Krammings avhandling¹⁹ har avtagit i och med Skolstrejk för klimatet och framväxten av Fridays For Future-rörelsen²⁰.

Skolan kan – och bör – spela en nyckelroll för ungas medverkan i klimatomställningen. Det finns stora möjligheter för skolan att fånga upp elevers intresse, känslor och engagemang för klimatförändringarna i skolans verksamhet.

3. Stort utbud av läromedel och lärarstöd

Utbudet av stöd och läromaterial för att främja ämnesövergripande undervisning om hållbar utveckling är stort. För lärare som vill kompetensutveckla sig på området erbjuder Skolverket

¹⁷ Skolverket. <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet> (Hämtad 2021-03-31)

¹⁸ Skolverket. <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/reviderade-kurs-och-amnesplaner/andra-kursplaner-i-grundskolan> (Hämtad 2021-03-22)

¹⁹ Kramming, Kajsa. *Miljökollaps eller hållbar framtid? Hur gymnasieungdomar uttrycker sig om miljöfrågor*. Uppsala universitet, 2017.

²⁰ Kramming, Kajsa. *Miljökollaps eller hållbar framtid? Hur gymnasieungdomar uttrycker sig om miljöfrågor*. Uppsala universitet, 2017.

modulen *Hållbar utveckling* på Lärportalen för grundskola och gymnasieskola.²¹ Till våren 2021 kommer en liknande modul att erbjudas åk 1–6. Modulen är frivillig att genomföra för de lärare som har intresse. Skolverket har uppgt att det därför inte går att få fram några uppgifter på hur många som faktiskt genomgått denna utbildning.²²

Det finns flera aktörer utanför skolans värld som erbjuder material kring såväl klimatförändringarna som FN:s globala mål och hållbar utveckling. Exempel på några aktörer som tagit fram läromaterial för skolan är SMHI, Världsnaturfonden WWF, Naturskyddsföreningen, Håll Sverige Rent, Spilloteket, We Change och UNDP. Hos Skolverket finns en bra sammanställning över material som finns att tillgå för lärare.²³

4. Flera aktörer arbetar med att lyfta fram hållbar utveckling i skolan

Det finns i dagsläget flera organisationer och satsningar som bidrar till arbetet med hållbar utveckling i skolan. Några av dessa är:

- **Den globala skolan.** De stöttar både kommuner och skolor att uppfylla de globala målen och de mål som finns uppsatta i skolans styrdokument vad gäller hållbar utveckling. De tillhandahåller också kompetensutveckling inom hållbar utveckling för personal, inom eller med koppling till, skolverksamheten.²⁴
- **Stiftelsen Håll Sverige Rent** ger skolor möjligheten att certifieras enligt konceptet *Grön Flagga*. Grön Flagga är ett lärandeprogram inom hållbar utveckling, som syftar till ekologisk, social och ekonomisk balans för att inte äventyra vår framtid. Certifieringen riktar sig till förskolor och grundskolor, och cirka 1 400 skolor är i dag certifierade, varav majoriteten är förskolor.²⁵

- *Skola för hållbar utveckling* är en utmärkelse som **Skolverket** har delat ut sedan 2004. Utmärkelsen går till förskolor, skolor och vuxenutbildningar som jobbar aktivt med frågor kring hållbar utveckling. Det är i dagsläget cirka 300 skolor som har utmärkelsen, och de fördelar sig på 200 förskolor, 80 grundskolor, 11 gymnasieskolor och 4 vuxenutbildningar.²⁶
- **Världsnaturfonden WWF** har länge arbetat med utbildningsfrågor kring hållbar utveckling. De erbjuder utbildningsmaterial, kompetensutveckling, verktyg och metoder riktad till både lärare och unga.²⁷ För närvarande arbetar man på en ny online-utbildning riktad till rektorer och lärare. I våras gick man ut med ett erbjudande till kommunerna om att arbeta mer systematiskt kring hållbar utveckling, bland annat i form av praktiskt stöd till skolchefer, rektorer och lärare. Intresset var dock svagt från kommunalt håll, troligtvis på grund av den eskalerande coronapandemin.
- **Naturskyddsföreningen** arbetar aktivt med att stärka hållbar utveckling i skolan genom både läromedel, resursbanker, projektsatsningar och fortbildande insatser för lärare.²⁸ Några av exemplen är läromedlet *Energifallet* och samarbeten med skolor i Malmö och Lund.²⁹

Sammanfattningsvis så kan vi se att det finns en hel del material och läromedel gällande hållbar utveckling samt flera projekt och certifieringsinitiativ, men det går inte att säga vilka material som når vilka elever.

²¹ Skolverket. <https://larportalen.skolverket.se/> (Hämtad 2021-03-22)

²² Enligt Skolverkets statistik har materialet från modulen för åk 7–9 laddats ner 16 882 gånger, men det finns ingen statistik på om materialet sedan har använts i klassrummet.

²³ Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/utmarkelsen-skola-for-hallbar-utveckling#h-Kompetensutvecklingochinspiration> (Hämtad 2021-03-22)

²⁴ Universitets- och högskolerådet. Den globala skolan. <https://www.utbyten.se/mojligheter/mojligheter-inom-forskola-och-skola/den-globala-skolan/om-den-globala-skolan-2021/> (Hämtad 2021-03-22)

²⁵ Håll Sverige rent. Grön flagga. <https://skola-kommun.hsr.se/gron-flagga> (Hämtad 2021-02-05)

²⁶ Skolverket. Utmärkelsen Skola för hållbar utveckling. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/utmarkelsen-skola-for-hallbar-utveckling#h-EnSkolaforhallbarutveckling> (Hämtad 2021-02-05)

²⁷ Världsnaturfonden WWF. Skola och utbildning. <https://www.wwf.se/utbildning/> (Hämtad 2021-02-05)

²⁸ Möte med Helene Grantz och Susie Broquist Lundegård, Världsnaturfonden WWF (2020-08-24)

²⁹ Naturskyddsföreningen. <https://www.naturskyddsforeningen.se/skola> (Hämtad 2021-02-12)

8. Skolans utmaningar för att undervisa om klimatförändringarna

Samtidigt som mycket redan finns på plats när det gäller att lyfta fram klimatet inom skolverksamheten, finns även betydande utmaningar som måste beaktas. Här följer några av dessa.

1. Hinder hos lärare: brist på tid, material och stöd från skolledning, samt rädsla att skapa oro hos elever

I vår Lärarbarometer från september 2020³⁰ svarade över hälften av lärarna i undersökningen att de skulle vilja undervisa mer om klimatförändringarna. De tre främsta anledningarna till att lärarna i dag *inte* inkluderar klimatförändringarna mer i sin undervisning angavs vara tidsbrist, brist på bra material och rädsla att skapa oro hos eleverna. Hos lärare på lågstadiet var också egna kunskaper en viktig barriär. Fyra av fem anger också att det inte finns – eller att de inte känner till om det finns – strategier eller stöd för elever gällande oro och ångest relaterat till klimatförändringarna på deras skola.

Fyra av fem lärare i Lärarbarometern ansåg att de inte får tillräckligt med stöd och kompetensutveckling vad gäller undervisning om klimatförändringarna från skolledningen. Flera lärare önskar ett tydligt uppdrag från skolledning och kommunpolitiker samt ett förtydligande gällande hur de ska inkludera miljö- och klimat i läro- och kursplaner i sina ämnen.

2. Elever: växande klimatoro och fokus på individuella beteendeförändringar

Som tidigare nämnts får unga främst information om klimatet i skolan. Samtidigt ser vi tecken på att ungas oro växer och många ser dystert på framtiden. Vidare finns tecken på att skolan lägger ett relativt stort fokus på individens roll, både när det gäller vem som ansvar för att lösa problemet men också hur elever kan bidra till lösningarna.³¹

Att unga ser individuella beteendeförändringar som så centrala kan både bero på klimatundervisningens fokus och att den personliga arenan är ett område där unga faktiskt känner att de själva kan agera. Kanske kan även bristen på tydliga visioner om hur ett klimatanpassat samhälle faktiskt kan se ut och vad som är positivt och attraktivt i det spela in.

3. Skolinspektionen: brister i styrning angående LHU

Våren 2020 påbörjade Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av skolors arbete med Lärande i hållbar utveckling (LHU). På grund av rådande pandemi har endast 6 av 30 tänkta skolor hunnit granskas vid denna tidpunkt. Samtliga sex granskade skolor får i inspektionen dock nedslag på skolornas styrning i frågan. Skolinspektionen uttrycker att *”rektorn behöver synliggöra uppdraget med lärande för hållbar utveckling övergripande i utbildningen och*

³⁰ Våra barns klimat. Lärarbarometern om klimatförändringarna 2020

³¹ Våra barns klimat (Novus). Barn och unga om klimatet, 2020.

styra arbetet med detta, samt främja delaktighet och gemensamt ansvarstagande”. På alla granskade skolor behöver rektorn även se till att det finns förutsättningar för personalen att samverka ytterligare när det gäller LHU. På fyra av skolorna kunde man också se att det behövdes en ökad kunskap och medvetenhet kring LHU.³²

4. Naturskyddsföreningen: 7 av 10 kommuner saknar strategier för att förbättra LHU

Även Naturskyddsföreningen har undersökt frågan om lärande kring hållbar utveckling i skolan. Hösten 2017 publicerade Naturskyddsföreningen en rapport över hur kommunerna arbetar med LHU i skolan.³³ Rapporten följde upp en tidigare undersökning på samma tema från 2013. Enligt rapporten har endast tre av tio kommuner en strategi för hur grundskolorna ska utveckla och förbättra arbetet med hållbar utveckling. En majoritet av kommunerna ansåg att styrdokument vad gäller målen för hållbar utveckling är tillräckligt tydliga, men att *stödet för att skolor ska kunna uppfylla dessa är otillräckligt*.

Kommunerna som besvarat denna undersökning ansåg vidare att engagerade lärare och tydligt ledarskap från rektor är viktigast för att målen i Lgr11 om hållbar utveckling ska uppnås. I denna rapport framkommer också att många kommuner efterfrågar fortbildning om hållbarhetsfrågor ur ett ämnesövergripande perspektiv, vad gäller stöd för att utveckla kommunens arbete med hållbar utveckling.

En viktig slutsats som dras i rapporten, som stöds av resultaten i vår Lärarbarometer, är att det framstår som slumpartat vilka elever som får en utbildning som genomsyras av hållbar utveckling.

³² Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagande-inspektioner/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling/> (Hämtad 2021-02-01)

³³ Naturskyddsföreningen. *Hållbar utveckling i skolan – vi måste snabba på!.* Stockholm, 2017.

9. Internationella exempel på klimatfrågan i skolan

Sverige ses som ett föregångsland internationellt, både inom utbildnings- och klimatområdet. Här finns nu en möjlighet att ta på sig ledartröjan inom båda frågorna och ta ett helhetsgrepp om den viktigaste frågan för våra barns framtida liv, hälsa och utveckling – klimatförändringarna.

Ett land som uppmärksammats nyligen när det gäller att införa mer undervisning om klimatkrisen i skolorna är Nya Zeeland. Där har man tagit fram åtta lektioner om klimatkrisen för barn mellan sju och tio år, tillsammans med ledande forskare, *Climate Change: Prepare today, live well tomorrow*. Lektionerna inkluderar kunskap om aktivism, att hantera klimatoro med hjälp av en "känslotermometer" och information om vad skillnaden är mellan väder och klimat. Barnen lär sig också att ta fram sin egen klimathandlingsplan och får ta del av en så kallad "wellness guide" för att minska risken för oro och depression relaterat till innehåll. Även föräldrar får ta del av information om hur de kan fortsätta prata om klimatet hemma och samtidigt ha koll på barnens psykiska hälsa. Programmet ska utvärderas under våren 2021.³⁴

I september 2020 startade den internationella kampanjen "*Climate And Environmental Literacy*" via organisationen Earth Day Network. Många har skrivit under det öppna brevet till alla världens regeringar att ta ämnet på allvar, inklusive Våra barns klimat och vår internationella motsvarighet, Our Kids' Climate. Kampanjen vill se tydliga ställningstaganden inför nästa klimattoppmöte i Glasgow i slutet av 2021, däribland obligatorisk och granskad miljö- och klimatundervisning med ett starkt inslag av aktivt medborgarskap.³⁵

Under två veckor i slutet på november arrangerade unga klimataktivister "Mock COP26", en konferens där 330 ungdomsdelegater från över 140 länder deltog. Konferensen resulterade i ett fördrag och medföljande brev till världens regeringar. Ett av kraven var att utbildning gällande klimatförändringarna och biologisk mångfald, baserat på vetenskap och data, ska göras tillgänglig i all skolverksamhet och att dessa verksamheter även ska praktisera hållbarhet i alla led.³⁶

³⁴ Ministry of Education, Education for Sustainability, 2020, <https://nzcurriculum.tki.org.nz/Curriculum-resources/Education-for-sustainability/Tools-and-resources> (Hämtad 2020-10-07)

³⁵ Earth Day Organisation. Urgent Action Needed to Equip All Youth with the Knowledge and Skills Needed to Join Green Economy. (Hämtad 2020-10-15) <https://www.earthday.org/press-release/campaign-urges-governments-at-next-years-un-climate-conference-to-back-compulsory-climate-education-and-literacy/>

³⁶ Mock COP26. Declaration of Mock COP26. <https://www.mockcop.org/wp-content/uploads/2020/11/20200112-MOCK-COP-Declaration.pdf> (Hämtad 2021-03-22)

10. Mål, ramverk och lagstiftning

För att kunna säkra våra barns liv, hälsa och framtid finns en rad relevanta lagar och ramverk. Vad säger dessa om våra barns rätt till en klimatsäker värld, men också om utbildning, stöd och kunskap om klimatomställningen?

Agenda 2030 och de globala målen

2015 antog världens ledare 17 nya globala mål för hållbar utveckling³⁷. Mål 4 är ”god utbildning för alla”. Delmål 4.7 handlar specifikt om utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap:

“Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar; mänskliga rättigheter; jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.”

Mål 13: “Bekämpa klimatförändringarna” är även det tydligt kopplat till lärande, framför allt genom delmål 13.3 “Öka kunskap och kapacitet kring klimatförändringar”:

“Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.”

Parisavtalet

Sverige har genom artikel 12 i Parisavtalet förbundit sig till att stärka utbildning och yrkesutbildning om klimatförändringarna samt öka allmänhetens medvetande, delaktighet och tillgång till information i frågor som rör klimatförändringarna. Uppfyllandet av artikel 12 är en förutsättning för att Parisavtalet överhuvudtaget ska kunna uppnås och för att Sverige ska kunna ställa om.

Under hösten 2020 redovisades utredningen *Sveriges möjligheter och förutsättningar för genomförande av Parisavtalets artikel 12*.³⁸ Utredningen gjordes av Naturvårdsverket i samarbete med SMHI på uppdrag av Miljödepartementet. Rapporten lyfter bland annat fram att många kommuner i Sverige ser ungas klimatoro som en utmaning för lärare och en av rapportens huvudrekommendationer är att rusta lärarna för ungas engagemang för klimatet.

Barnkonventionen

Sedan den 1 januari 2020 är också Barnkonventionen lag i Sverige. När man beaktar alla dess grundprinciper är agerande för att bromsa den eskalerande klimatkrisen av högsta relevans för att konventionen ska efterlevas. Dels när det gäller barns rätt till liv, hälsa och utveckling, men också rätten att höras och påverka i frågan.³⁹

³⁷ UNDP (FN:s utvecklingsprogram). <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/> (Hämtad 2021-02-10)

³⁸ Naturvårdsverket. *Sveriges möjligheter och förutsättningar för genomförande av Parisavtalets artikel 12*. Stockholm, 2020.

³⁹ Unicef. Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten> (Hämtad 2020-11-07)

Generationsmålet

Generationsmålet, som skall vara styrande för Sveriges miljöpolitik, säger att:

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”⁴⁰

För att veta om vi är på väg att lyckas med ovanstående finns 16 miljömål och 16 etappmål för Sverige inom det så kallade miljömålssystemet. I dag når vi bara ett av dessa: Skyddande ozonskikt.⁴¹ Vi är därmed alltså långt ifrån att nå generationsmålet.

⁴⁰ Naturvårdsverket. <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Generationsmalet/> (Hämtad 2021-02-12)

⁴¹ Naturvårdsverket. <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/> (Hämtad 2021-02-05)

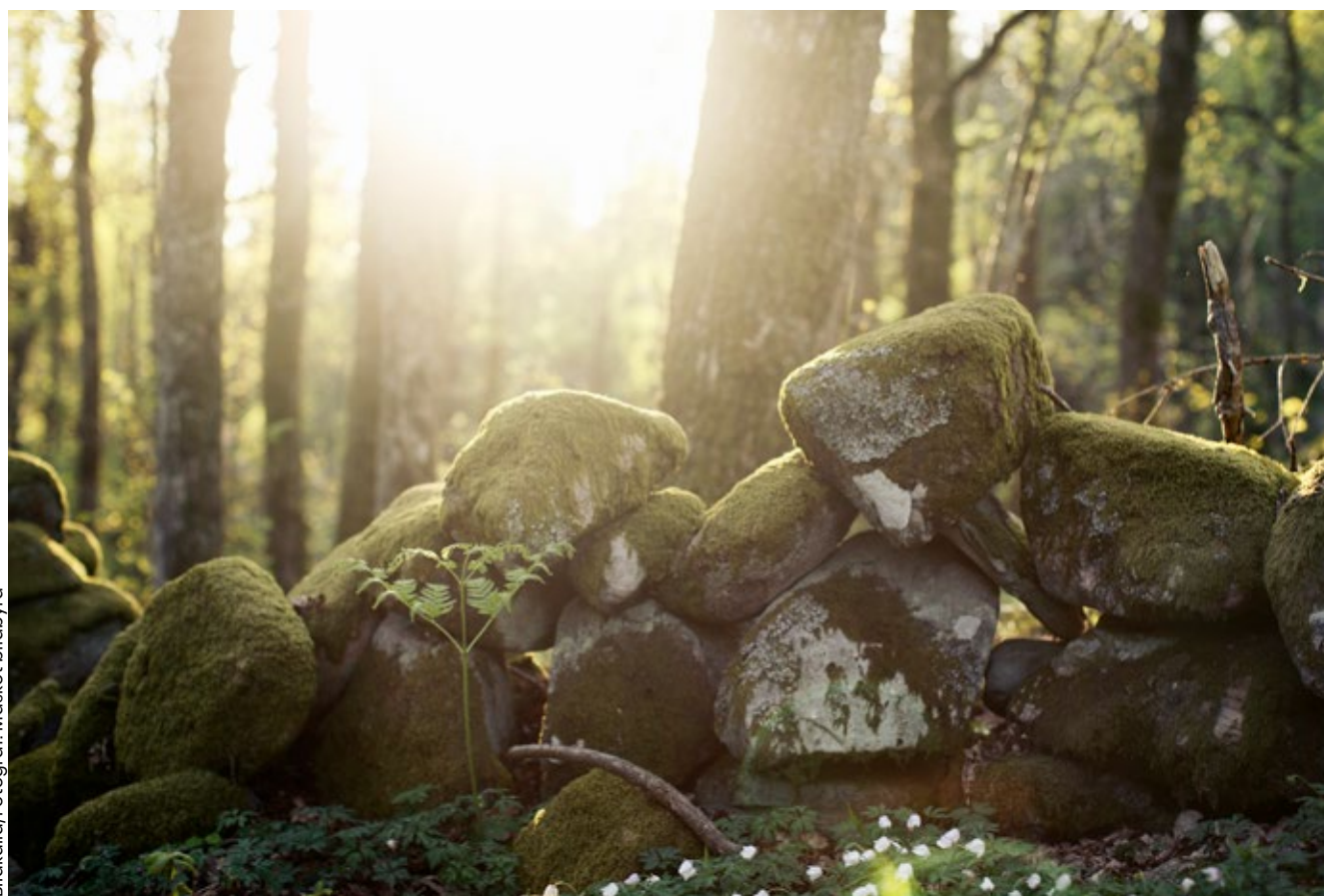
Avslutande ord

Våra barn har rätt till allt det bästa världen har att erbjuda, inte minst en välmående planet i balans utan skenande klimatförändringar. Det är dags för oss vuxna att städa upp efter oss innan vi lämnar över nycklarna till nästa generation.

Samtidigt som vi med ena handen måste driva på för att klimatomställningen ska accelerera, måste vi med den andra se till att stötta våra barn i deras oro och funderingar om sin framtid.

Ett klimatlyft för lärare är både en nödvändighet och en möjlighet. Klimatlyftet behövs för att alla barn har rätt att få utbildning om klimatet, att bli rustade för en klimatförändrad framtid, att få stöd i sin klimatoro och att få möjlighet att kunna påverka sin samtid och sin framtid. Genom ett klimatlyft skapar vi en skola som tar klimatkrisen på allvar.

Låt oss aldrig glömma att klimatkrisen är vuxnas ansvar. Tillsammans sätter vi barnens bästa främst.

Bildkälla/Fotograf: Maskot bildbyrå

Om Våra barns klimat

Våra barns klimat är ett nätverk av 26 000 föräldrar som engagerar sig för en politik som tar klimatmålen på allvar. Vi påverkar politiken, bildar opinion och ger vuxna verktyg att engagera sig för klimatet. Vi är politiskt och religiöst obundna och verkar i hela Sverige.

Våra barns klimat är också initiativtagare till den internationella plattformen för klimatengagerade föräldrar, Our Kids' Climate som i dag samlar 58 organisationer från 23 länder.

Du kan läsa mer om vår kampanj för ett klimatlyft i skolan på **klimatlyft.se**.

Stort tack till

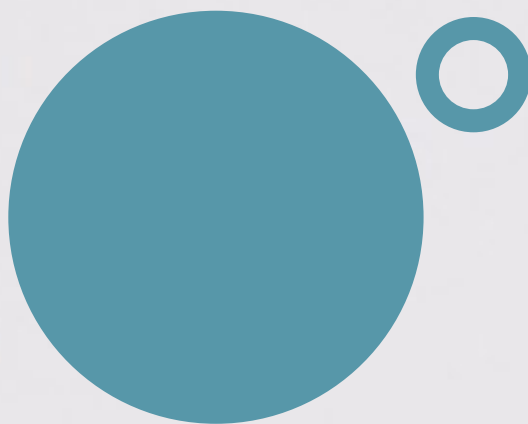
Stort tack till alla som på olika sätt har bidragit till denna rapport, med ett specifikt tack till Kajsa Kramming, Helena Lundmark, Helene Grantz, Christine Bertlin, Kata Nylén, Marie Hannerstig, Stina Lindblad, Gitte Jutvik Guterstam, Cecilia Caiman, Åsa Colliander, Jonas Olsson och Johan Gille.

Det här vill vi!

Klimatkrisen hotar våra barns rätt till en trygg framtid. Det är vårt gemensamma ansvar att ställa om till en hållbar värld, där vi slutar förstöra planeten. Genom att vara många som agerar, påverkar vi politiken och bidrar till klimatomställningen.

Vi vill att våra politiker ska:

- + Sätta klimatet främst
- + Göra det lätt att leva klimatvänligt
- + Göra Sverige till ett föregångsland

Våra barns klimat

Vill du komma i kontakt med oss?

Besök www.varabarnsklimat.se eller
hör av dig på hej@varabarnsklimat.se